

Raymond Queneau

přeložil Zdeněk Přibyl

Argo

Raymond Queneau

ZAŽÍ V METRU

Z francouzského originálu *Zazie dans le métro*,
vydaného nakladatelstvím Gallimard roku 1988,
přeložil Zdeněk Přibyl.

Dodatky přeložil a ediční poznámku napsal Jiří Pelán.

Obálka (s použitím ilustrace Mira Švolíka),
grafická úprava a sazba Martin Radimecký.

Odpovědná redaktorka Ivana Tomková.

Jazyková redakce Stanislav Předota.

Korektury Ludmila Böhmová.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo, Miličova 13, 130 00 Praha 3,
www.argo.cz, roku 2025 jako svou 5 848. publikaci.

Vytiskla tiskárna TNM Print.

Vydání čtvrté, v Argu první.

ISBN 978-80-257-4745-2

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas.

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit

v přátelském internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz.

„Gdototutaxmrdí,“ hádal pohoršený Gabriel. „To není možný, oni se jakživi nemejou. V novinách píšou, že v Paříži není ani jedenáct procent bytů s koupelnama, tak se nedivím, ale člověk se může mejt i bez toho. Ti všichni tady okolo si s tím asi moc práce nedaj. Jináč ale to přece není výběr největších špindírů Paříže. Nedá se předpokládat, že by lidi, co čekaj na Slavkovským nádraží, páchli hůř než lidi, co čekaj na nádraží Lyonským. Ale stejně je to strašnej puch.“

Gabriel vylovil z rukávu hedvábný kapesníček barvy fialové a ucpával si nos.

„Co to tu tak smrdí?“ pronesla hlasitě jakási tetka.

Nemyslela na sebe, když to říkala, nebyla egoistka, chtěla mluvit o parfému, co zaváněl od toho pána.

„To, matičko,“ odpověděl Gabriel, jenž nešel daleko pro odpověď, „to je Barbouze, parfém od Fiora.“

„To by nemělo bejt dovolený, takhle votravovat okolí,“ pokračovala tetka, jistá svým právem.

„Jestli dobře rozumím, matičko, tak si myslíš, že tvůj přirozenej pach připomíná růžovej keř. Tak to se mejlíš, matičko, to se mejlíš...“

„Slyšíš to?“ povídá tetka mrňousovi vedle, asi tomu, co měl právo lézt na ni legálně. „Slyšíš to, jak mě uráží to prase tlustý?“

Mrňous odhadoval Gabrielovy rozměry a řekl si, to je vazba, jenže ti hroznější jsou dycky dobrý, ti nikdy

nezneužívají své síly, to by bylo vod nich zbabělý. A jak byl nabroušen, křikl si:

„Smrdíš – é – gorilo.“

Gabriel si povzdechl. Už zas použít násilí. Tahle povinnost ho otravovala. Od počátku člověčenstva to nepřestalo. Ale, konečně, co musí být, musí být. Není to jeho, Gabrielova chyba, že to byli vždycky padavkové, co nasírali svět. Přece však dá ještě jednu možnost tomu hmyzovi:

„Opakuj to eštějednou.“

Trochu udiven, že silák odpovídá, malý muž si dal na čas, aby vykroužil následující odpověď:

„Eštějednou opakovat co?“

Mrňous nebyl nespokojen svou replikou. Jenže ta almar trvala na svém. Naklonila se k němu, aby vyřkla tuhle jednofázovou čtyřslabiku:

„Tocoskecal...“

Strážník dostal strach. Teď měl ještě čas vykovat si nějaký slovní štít. První, na co přišel, bylo:

„Zaprvé vám nedovoluju mně tykat.“

„Prdlavko,“ na to Gabriel prostě.

Napřáhl ruku, jako by chtěl dát osloviteli po hubě. Ten se bez odporu poroučel na zem, lidem mezi nohy. Chybělo málo a dal se do breku. Naštěstí, hele, vlak vjíždí do nádraží, změna krajiny. Voňavý zástup zaměřuje své mnohonásobné pohledy k přijíždějícím, kteří začínají defilovat, v čele muži obchodu se svými aktovkami a zdáním, že umějí cestovat lépe než ti druzí.

Gabriel hledí do dálky, ty budou asi až na konci, ženský, to je vždycky až na konci, ale ne, z proudu vybíhá žabka a oslovuje ho:

„Jásem Zazi, voco, že seš strejda Gabriel?“

„Správně, jsem to já,“ odpovídá Gabriel, dbaje na výslovnost, „ano, já jsem tvůj strejda.“

Děcko se baví. Gabriel, zdvořile se usmívaje, ji bere do náručí, zvedá ji do úrovně svých úst, líbá ji, ona líbá jeho, pak ji staví na zem.

„Ty náko voníš,“ dí dítko.

„Barbouze od Fiora,“ informuje obr.

„Kápněš mně trošku za ouška?“

„To je parfém pro muže.“

„Tak to vidíš,“ říká Jeanne Lalochérová, konečně přišla, „chtěl sis to vzít na starost, tady to máš.“

„To bude dobrý,“ na to Gabriel.

„Můžu ti věřit? Rozumíš, nechci, aby se nechala zná-silnit celou rodinou.“

„Ale mamá, však dobře víš, žes posledně přišla akorát včas.“

„Každopádně,“ na to Jeanne, „nechci, aby se to opako-valo.“

„Můžeš být klidná,“ ujišťuje Gabriel.

„Dobře. Tak vás tu najdu pozítří u vlaku v šest hodin šedesát.“

„U odjezdu,“ zpřesňuje Gabriel.

„Natürlich,“ na to Jeanne, která druhdy žila v okupované zóně.

„A jinak, co tvá žena, v pořádku?“

„Ti děkuju. Nestavíš se u nás?“

„Nebudu mít čas.“

„To vona je dycky taková, gdyž má šamstra,“ vysvětluje Zazi, „rodina, to pro ni neexistuje.“

„Nashle, miláčku. Nashle, Gaby.“

Mizí.

Zazi komentuje situaci:

„Toká.“

Gabriel krčí rameny. Neříká nic. Chápe se Zazina kuffíku. Pak se projeví:

„Dese,“ praví.

A jak vyrazí, odhazuje napravo i nalevo vše, co potká na své dráze.

Zazi klusá vzadu.

„Strejdo,“ křičí, „pojedeme metrem?“

„Ne.“

„Jaktožené?“

Zastavila se. Gabriel se zastavuje také, obrací se, odkládá kufřík a začíná vysvětlovat:

„Jasnězene. Dnes to není možný. Je stávka.“

„Je stávka?“

„Zcela určitě: je stávka. Metro, dopravní prostředek vysloveně pařížský, usnulo pod zemí, protože jeho zaměstnanci se štípacími kleštěmi zastavili veškerou činnost.“

„Ach ti rošťáci,“ zvolala Zazi, „ach ti ničemové. Tohle mně udělat! Mně!“

„To nedělají jenom tobě,“ poznamenává Gabriel, dokonale objektivní.

„Musíš se s tím vyrovnat,“ kázal Gabriel, jehož fráze někdy zaváněly tomismem lehce kantorským.

Pak, přecházející do tónu osobního, dodal:

„Teď je třeba pohyb. Charles čeká.“

„Ach, tuhleť já znám,“ rozkřikla se Zazi zuřivě, „to jsem už četla v pamětech generála Vermota.“

„Ba ne,“ pravil Gabriel, „ba ne. Charles je kámoš a má taxíka. Tak jsem ho pro nás najal, kvůli té stávce, jeho taxíka. Rozumělas? Tak jdeme.“

Znovu se chopil jednou rukou kufříku a druhou odváděl Zazi.

Charles opravdu čekal, pročítaje v týdeníčku rubriku krvácejících srdcí. Hledal, už léta hledal nějakou prorostlou venuši, které by mohl věnovati dar pětáctýřiceti třetní svého jara. Jenže takové, co si takhle, v tomto plátku

naříkaly, mu vždycky připadaly buď jako husy, nebo šeredy k pohledání. Čil stébla slámy v údolí nářků a v nejcitlivější panence objevoval krávu ve vši mohutnosti.

„Brýden, maličká,“ pozdravil Zazi, aniž se na ni podíval, ukládaje si pečlivě tiskovinu pod zadek.

„Ta má ránu, ta jeho kára,“ usoudila Zazi.

„Nastup,“ vyzval ji Gabriel, „a nebuď snob.“

„Doprdele snob,“ pronesla Zazi.

„Ta je srandovní, ta tvoje neterička,“ soudil Charles, zatáhl za knoflík a roztočil svůj mlýn.

Lehkou, ale mocnou rukou vstrčil Gabriel Zazi do taxíka a usedá vedle ní.

Zazi protestuje:

„Dyť mě umačkáš,“ řve plna zuřivosti.

„To se dá čekat,“ poznamenává stručně Charles klidným hlasem.

Startuje.

Kousek jedou a Gabriel ukazuje krajinu velkolepým gestem.

„Ach, Paříž,“ pronáší povzbuzujícím tónem, „jaké to krásné město. No podívej se, není-li to krása.“

„Já na to kašlu,“ říká Zazi, „jediný, co jsem chtěla, bylo jezdit metrem.“

„Metrem!“ bečí Gabriel. „Metrem!! Heleď, tamhle ho máš!!!“

A ukazuje prstem cosi ve vzduchu.

Zazi vraští obočí. Nevěří.

„Metro?“ opakuje. „Metro,“ dodává s opovržením, „metro je pod zemí, metro. No né...“

„Tohle,“ říká Gabriel, „je nadzemní.“

„Taktopak není metro.“

„Já ti to vysvětlím,“ na to Gabriel. „Někdy vyjede zpod země a pak se zas pod zem vrátí.“

„Tosoukecy.“

Gabriel se cítí bezmocný (gesto) a pak, snaže se změnit rozhovor, ukazuje znovu něco na jejich cestě.

„A támhle, heled', Panthéon!“

„Co všechno musí člověk přeslechnout,“ protestuje Charles, aniž by se obrátil.

Jel pomalu, aby si maličká mohla prohlížet vzácnosti a navíc se poučit.

„Tak to snad není Panthéon?“

V jeho otázce je něco uštěpačného.

„Ne,“ prohlašuje Charles důrazně. „Ne, ne a ne. To není Panthéon.“

„A co by to potom podle tebe bylo?“

Posměšnost tónu se stává skoro urážlivou pro druhého, jenž ostatně spěchá přiznat porážku.

„Já nevím,“ praví Charles.

„No tak vidíš.“

„Ale Panthéon to není.“

On je totiž Charles přese všechno paličák.

„Zeptáme se někoho z chodců,“ navrhuje Gabriel.

„Chodci,“ na to Charles, „jsou šmahem volí.“

„Svatá pravda,“ prohlašuje Zazi slavnostně.

Gabriel ustupuje. Objevuje nový předmět nadšení.

„A tohle,“ volá, „to je...“

Ale slovo mu přerušuje Charlesův vítězný pokřik:

„Už to mám,“ huláká, „to, co jsme viděli, docela určitě nebyl Panthéon, to bylo Lyonský nádraží.“

„I tak možno,“ připouští Gabriel nenuceně, „ale to už je pryč, tak o tom nemluvíme, zatímco támhle, maličká, koukejse, jaká je to krásná výstavnost, to jsou Invalidi...“

„Ty si spad z višně,“ na to Charles, „to nemá s Invalidama nic společnýho.“

„Tak dobrá,“ povídá Gabriel, „když to nejsou Invalidi, řekni nám, cototedaje!“

„Nevím to určitě,“ váhá Charles, „ale budou to nanejvýš kasárna v Reuilly.“

„Vy oba,“ prohlašuje Zazi snášenlivě, „ste dva pěkný srandisti.“

„Zazi,“ prohlašuje Gabriel, navlékaje důležitou tvářnost, kterou najde ve své šatně bez námahy, „budeš-li chtít opravdicky vidět Invalidy s opravdickým náhrobkem opravdickýho Napoleóna, tak tě tam dovedu.“

„Didoprdele i s Napoleónem,“ odpovídá Zazi. „Mě nezajímá ani za nehet ten fouňa s tím svým kloboukem jako vůl.“

„Co tě tedy zajímá?“

Zazi neodpovídá.

„Ano,“ hlásí se Charles s neočekávanou roztomilostí, „co tě zajímá?“

„Metro.“

Gabriel vzdychá, Charles neříká nic. Nato Gabriel dál pokračuje v řečnění a znovu vzdychá.

„A kdypak jí bude konec, tý stávce?“ ptá se Zazi, nafukujíc svoje slova zuřivostí.

„Copak já vím,“ říká Gabriel, „já se do politiky nepletu.“

„To není skrz politiku,“ míní Charles, „to je skrz žrádlo.“

„A vy, pane,“ ptá se ho Zazi, „vy taky někdy stávkujete?“

„Jasný jak facka. To je nutný, gdyž chcem zvejšit tarif.“

„Spíš by vám měli snížit ten váš tarif, s károu, jako je ta vaše, hnusnější snad už nedělaj. Ta určitě pamatuje první světovou válku, co?“

„Brzo budeme doma,“ praví Gabriel smířlivě. „Hele, trafika na rohu.“

„Na kterýmpak rohu?“ ptá se Charles ironicky.

„Na rohu ulice, co bydlím,“ odpovídá Gabriel prostoduše.

„Taktedy,“ na to Charles, „to není tenhleten.“

„Cože,“ brání se Gabriel, „ty mně chceš tvrdit, že to není tenhleten?“

„Tak teda dost,“ křičí Zazi, „přece nebudete začínat znovu.“

„Ne, to není tenhleten,“ odpovídá Charles Gabrielovi.

„Je to fakt pravda,“ přiznává Gabriel, když májejí trafik, „tadyhle sem nikdy nebyl.“

„Hele, strejdo,“ ptá se Zazi, „to když takhle blbneš, to děláš schválně, nebo jen tak?“

„To tobě pro legraci, mé dítě,“ odpovídá Gabriel.

„Nic si z toho nedělej,“ radí Charles Zazi, „to von naschvál nedělá.“

„Chytrý to není,“ soudí Zazi.

„Dopravdy, je to tak,“ vysvětluje Charles, „že někdy to dělá schválně a někdy ne.“

„Svatá pravda!“ volá Gabriel, „jako kdybys věděl, vocode. Tohle všechno (gesto) je sranda: Panthéon, Invalidi, kasárna v Reuilly, trafika na rohu, všechno. Fakt: sranda.“

Pak dodává, vyčerpán:

„Lidi, lidi, to je bída!“

„Nechceš se zastavit na jeden aperitiv?“ ptá se Charles.

„To je nápad.“

„Ve Sklípku?“

„Na St. Germain-des-Prés?“ navrhuje Zazi třesouc se dychtivostí.

„To snad ne, holčičko,“ praví Gabriel, „jak si to představuješ? To se už přeci dávno nenosí.“

„Jestli chceš říct, že nejdu s dobou,“ na to Zazi, „tak ti hlásím, že si u mě vůl.“

„Slyšíš to?“ ptá se Gabriel.

„Co chceš?“ na to Charles, „to je mladá generace.“

„Mladá generace,“ oznamuje Zazi, „na vás...”

„Tak dost, tak dost,“ zaráží ji Gabriel, „my jsme rozuměli! Co kdybysme šli do trafiky na rohu?“

„Na našem rohu,“ poznamenává Charles.

„Ano,“ souhlasí Gabriel, „a pak zůstaneš na večeři s námi.“

„Nebylo to samozřejmý?“

„Jasně.“

„Tak co tedy.“

„Tedy to potvrzuju.“

„Není co potvrzovat, když to je samozřejmý.“

„Tak řekněme, že ti to připomínám pro případ, že bys zapomněl.“

„Já jsem nezapomněl.“

„Tedy zůstaneš s námi na večeři.“

„Tak co?“ říká Zazi, „napijem se doprdele, nebo ne?“

Gabriel se souká obratně a pružně z taxiíka. Všichni se sesednou okolo jednoho stolku na chodníku. Servírka nedbale přichází. Zazi hlásí okamžitě své přání:

„Jednu kokakolu,“ poroučí.

„Nemáme,“ zní odpověď.

„No tohle,“ protestuje Zazi, „vyste ale podnik!“

Je rozhořčena.

„Pro mě,“ hlásí Charles, „to bude jedno beaujolais.“

„A pro mě,“ žádá Gabriel, „grenadinu. A ty?“ ptá se Zazi.

„Už jsem řekla: kokakolu.“

„Vždyť ti říkala, že nemají.“

„Ale já chci kokakolu.“

„Chtít můžeš, jak chceš,“ pronásí Gabriel s krajní trpělivostí, „vidíš přece, že není.“

„Pročpak to nemáte?“ ptá se Zazi servírky.

„Jó –“ (gesto).

„Půlka míchanýho, Zazi,“ navrhuje Gabriel, „to ti neříká nic?“

„Já chci kokakolu a nic jinýho.“

Všichni se zamyslí. Servírka se škrabe na stehně.

„Vedle mají,“ říká nakonec. „U Taliána.“

„Takco?“ ptá se Charles, „dostanu to beaujolais?“

Servírka jde pro ně. Gabriel bez námahy vstává. Rychle mizí a brzo se vrací s lahví, z jejíhož hrdla trčí dvě slámky. Staví to před Zazi.

„Tumáš, maličká,“ pronáší velkomyslným tónem.

Zazi bere beze slova láhev do ruky a začíná si hrát se slámkou.

„Notak vidíš,“ říká Gabriel kámošovi, „bylo to snadný. Pro děti musíš mít pochopení.“